

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A pancsovai főgimnázium «Deák Ferenc ifjúsági önképzőkör»-e 1902. évi szeptember 20-án tartotta alakuló ülését, amelyen elnökül Labancz Béla VIII. o. t., titkárul Gebhardt Fülöp VIII. o. t., főjegyzőül Christian Radó VII. o. t., pénztárosul Ditrichstein Gyula VII. o. t., ellenőrül Karner János VII. o. t., lapkezelőül Roth Jenő VI. o. t., aljegyzőül May Ernő V. o. t., később háznaggyá Popovics Milán VIII. o. t. választották meg. Rendes működő tag 55, rendkívüli 12 volt. Az év folyamán dolgozatokat olvastak fel, a gyűléseken többen szavaltak és a legjobb szavaltokért pedig 6—8 korona jutalmakat osztottak ki. A kör ezen tanévben négy fényesen sikerült ünnepélyt rendezett: 1. 1902 okt. 4-én az egész ifjúsággal együtt királyunk névnapját ünnepelte, 2. 1902 nov. 19-én Erzsébet királyasszonyunk emlékére gyász-ünnepélyt tartott, 3. 1903 március 15-én március idusának emlékét ünnepelte a tanártestület és vendégek jelenlétében, 4. 1903 ápr. 15-én az egész intézettel együtt az 1848-iki törvények szentesítésének emlékeztetőre rendezett ünnepélyt. A kör vagyona: 83 korona 08 fillér.

VEGYESEK.

Egy nagymultú színház vége. Folyó évi április 23-án, éppen Shakespeare születése napján licitálták Londonban a Lyceum-színházat, az angol főváros egyik legnagyobb és legragyogóbb multú műintézetét. A Lyceum hosszú időn át az egyetlen színház volt Londonban, amely műsorát klasszikus darabokból állította össze. Shakespeare kultuszának jóformán az ő színpadja volt az egyedüli oltára az angol fővárosban. Ezek a deszkákön Anglia, Amerika s Franciaország legnagyobb művészi játszóttak: Booth, Flettscher, Robertson, Ellen Terris, Irving, Sarah Bernhardt. A színház társalgójában welszi herceg korában sűrű és kedves vendég volt Edvárd király. Ezek a látogatások szüntették meg a színház egy régi és különös törvényét. E szerint a színház igazgatójának kötelessége volt, valahányszor az uralkodóhoz egy tagja tisztelte meg látogatásával a műintézetet, mind a két kezében egy-egy ezüst gyertyatartóval eléje menni a kapúig és előtte hátrálva világítani neki egész az udvari páholy ajtajáig. Mikor Irving lett a színház vezetője, akit a welszi herceg benső barátságával tisztelt meg, a trónörökös egyszer s mindenkorra megszüntette ezt a kissé zsarnoki ízű ceremóniát. — A fényes multú színház az utóbbi időkben nagyon lehanyaglott, a mérlegét állandóan nagy veszteségekkel zárta le, végre is dobra került. A licitáció nem járt eredménnyel. Aki legtöbbet ígért, körülbelül öt millió koronát ajánlott érte, már pedig a legutolsó ár, amelyért odaadták volna, ennél egy fél-millió koronával több. Szóval, még a licitációnak sem volt sikere a szerencsétlen színházban.

Tamás bátya — meghalt. Filadelfiában a múlt hetekben meghalt egy öreg néger ember száztizenegy esztendőskorában. Romian Argo-nak hívták, de Tamás bátya néven ismerte meg a világ, azok is, akik azt se tudták, hogy egyáltalában — él. Ő volt ugyanis az, akiről Beecher-Stowe asszony a Tamás bátya kunyhója című regényét írta, azt a könyvet, amely a biblia után a legtöbb példányban terjedt el a világon. Akkor Romian Argo még Kennedy generális rabszolgája volt. Ime, Isten megadta neki, hogy mint szabad ember is sokáig élvezhesse az életet.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Ki volt az a barbár vezér, ki az V. században a germánokkal s a burgundiakkal Itáliába tört? Honorius császár hadvezére, Stilicho Florenenél visszaverte. (Imre Béla.)

Számítási kérdés:

Mily arányban állanak egymással az A meg B által befutott utak, ha A 4 nap alatt naponként 9 órát és B 3 nap alatt naponként 8 órát utazik és ha A 3 óra alatt 18 km.-nyi, B pedig 4 óra alatt 20 km.-nyi utat tesz? (Csizsár József.)

Földrajzi kérdés:

II. András idejében a Fertő több falút pusztított el Mosonmegyében s ezek helyén építettek egy községet 1240-ben. Mi a neve ennek a mai napig is virágzó községnek? (Csizsár József.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 július 19.

13. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Khajr-Eddin. — Algebrai kérdés: Született 1786-ban, 1808-ban pedig 22 éves volt. — Földrajzi kérdés: Dulcigno, kikötő város az Adriai tenger mellett. — Képrejtvény: Ki a jövőnek él, nem ismer nélkülözést.

Helyesen fejtették meg: Rosenzweig Sándor, László Pál, ifj. Fleischl Sándor, Poppér József, Altstock Hugó, Weil Hugó, Dobránszky Ede, Haasz, Breuer Ernő, Varrók László, Lövinger Ignác, Eisler Dezső, Weil Károly, Gerő István és Béla, Nord Frigyes, Szemző István, H. Nagy Jenő, Zetl Ágoston, Rácz Károly, Kiss Aladár.

A kitűzött könyvjutalmat (Baksay Sándor: Gyalog-ösvény) Varrók László főgimn. VI. o. t., egri előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Helyreigazítás. Mult számunkban a képrejtvény megfejtését tévesen közöltük. Helyes megfejtése a következő: Keserű a kegyelemkenyér.

W. K. (Békés). A Simonyi-Balassa «Német-magyar szótár»-t ajánljuk. A Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, 2 kötet ára füzve 16 korona. — Polgári iskolás. A latinból kell szeptemberben felvételi vizsgálatot tennie. A vizsgálati díj 20 K. — Kíváncsi. Hogy minő regényeket fogunk az új évfolyamban közölni, azt most még nem árulhatjuk el. Arról gondoskodunk, hogy nagyon szépek és érdekesek legyenek. — H. I. (Budapest). 1. Beiratkozhatik. 2. Előjegyzés nincsen. 3. A vers beküldése nem föltétlenül szükséges. 4. Verne művei között a legkiválóbbak: Utazás a holdban, Őt hét a léghajón, Senki fia. Egyébként mindenikben van érdekes mese és főleg sok ismeretterjesztő, tanulságos részlet. — Discipulus. A szerencse kezének irányítása nem függ tőlünk, azért hát türelem. Majd rá kerül a sor önre is. — Irók honorárium. Ez olyan kérdés, hogy mi önt erről nem tájékoztathatjuk. Rendesen az irók minősége, a műfajok természete s legtrikáiban a mű terjedelme szerint változik.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

AZ UTOLSÓ LANTOS.

Regényes korrajz. Írta Gaal Mózes.

15

XVIII.

Varkucs Tamás komédiása.

Varkucs Tamás nagyváradi kapitányról csak azt jegyezte fel a história, hogy derék vitéz volt, sokszor körmére égette a lippai pasának az orvtámadásokat, Debrecen is nem egyszer mentette meg a portyázó törökök sarcától. Azt persze senki sem jegyezte fel, hogy szerette a — komédiás-népet.

Pedig szerette.

Három napi járőföldre elment, ha híret hallotta olasz énekeseknek s a nagyiskolákból hét-számra magánál tartotta a színjátzókat, mert voltak ilyenek is.

Sok cifra dolgot megírtak, miről manapság alig tudunk egy-két szót; áhitatos biblia-történeteket, melyekben az Isten jóra inti a gonosz emberiséget, szomorú bűneseteket, hol az ember az elkövetett rosszakért végre is lakol. A sátánnak incselkedéseit példázták tanulságos történetekben. Bölcselkedtek a világi dolgok hiabavalóságáról s igen épületes históriák kerültek színre, melyeknek kevés volt a nézője, de nagy volt a hatása. Manapság ezek a színpadi termékek mind értéküket veszített ócskaságok. A tudósok írnak róluk, más nem ismeri.

De akkortájt híres volt egy másféle játék.

Nem tudta senki, hogy ki írta, mikor írta, elég az, hogy meg volt írva.

Gonosz ember híreben állott Balassi Menyhért egész Magyarországon, ő volt a leghíresebb zavarosban halászó. Járatta a bolondot Ferdinánddal is, János királlyal is.

Kitelte belőle, ha a szükség úgy parancsolta,

katholikus, protestáns, — nem átalott volna ő kigyelme töröknek is felcsapni. Perbe is fogták emiatt később az egyik atyafiát.

Erről az istentelen főúrról irtak színjátékok. Lefestették abban úgy, hogy még az is ráismert, aki sohasem látta, csak szóbeszédéből hallotta a híret.

«Az Balassi Menyhért árúttatásáról» ez volt a játék titulusa.

Elég volt ezt hallani Varkucs Tamás uramnak.

Nyomban szétküldött négy írástudó embert Váradról, hogy tudakolják meg: merre játszódnak deákok vagy komédiások s adják neki tüstént hírlül.

Két hétig keresték, két hét alatt sem találtak egy fia komédiást sem.

Szemerényi Kálmán iskola-tanító jelentést tett a kapitány úrnak, hogy a debreceni iskola egyik professzoránál elejétől végig le van írva a játék. Megszerzi ő három arany jutalompenzért; elé is mutatja öt aranyért.

Útnak eredt gyalogszerrel a jó iskola-tanító, de sohasem ért el Váradról Debrecenbe. Úgy beleesett a törbe, mint a félszemű egér.

Rabló törökök vették utól s addig beszéltek a lelkére, míg ő is követte a Balassi Menyhért példáját s — elárulta, hogy őt Varkucs Tamás uram küldi Debrecenbe.

Ezzel aztán ki volt mondva az iskola-tanító halálos ítélete. Varkucs Tamás nevét sokszor megemlegették a turbános urak, de még inkább a jámbor tanító.

Leválták a tiz lábujját s ráadásul a jobb kezét, hogy ezutánra is szolgálja vígan Varkucs Tamás uramat.

A hortobágyi homokbuckákon mászott szegény

tanító háromkézláb s várta, hogy jószívű emberek útba ejtsék, felvegyék — s valamire elhelyezték.

A nap régen leáldozott már, leereszkedett a magas ég ívéről s lefeküdt az éggel csokolódzó messzi Királyhágó csúcsára.

A tanító megvonta magát egy magányos kútnál, terebélyes fa sudarához támaszkodott s Istennek ajánlva lelkét várta, hogy a farkasok jöjjenek s őt — megegyék.

Farkas helyett egy cammogó lovas jött a kút mellé, megittatta a szürkéjét, letelepedett a fa másik oldalára s tarsolyából holmi ennivalót szedett elő.

Alig harap egyet-kettőt, fájdalmas nyögés üti meg a füleit. Néz jobbra-balra, sehol semmi. Rövid idő múlva ismétlődik a hang s a felhősátor alól kimosolygó hold teljes fényét reá veté a kút tájkára.

— Ki vagy, szerencsétlen? — szólalt meg a vitéz, midőn a mozdulatlan alakot megpillantotta.

— Az vagyok, szerencsétlen vagyok, míg jobb kezem is volt s lábam ujjai nem hiányoztak: Szemerényi Kálmán volt a nevem, váradai iskolamester voltam; most, hogy a törökök csúfá tettek, koldusnál koldusabb vagyok, mert a kéregetéshez sem értek.

A vitéz felugrott s közelebb ment a szerencsétlen iskolamesterhez s bámúlva csapta össze kezét, midőn csonka kezét s vérező lábafejét megpillantotta.

Nem tétovázott sokat. Vízet mert a kútból, kucsmáját megtöltte s a nyomorék saruit nehezen lerántva, megmosta a vértől lábait, bekötözte karját annyira, amennyire értette, lába begöngyölgetésére letépte inge alját s úgy gondját viselte, mintha az édes barátja lett volna.

— Miképpen köszönjem a jóságát?

— Sehogy, atyámfia, — úgy a legkönnyebb, neked sem kerül fáradságba, nekem sincs rá szükségem. Magyar vagy, én is az vagyok, — tanítod a magyart, én is tanítom: egymáson is illő hát segítenünk. Van-e feleséged?

— Van.

— Hát gyermekeid?

— Két fiú, két leány. Szépek, jók, de szerencsétlenek a mai naptól.

— Bizzál az Isten jóságában. Holnap felkészülünk vissza Váradra. Varkucs uram meglátja, milyen a Balassi Menyhért históriája, te pedig a nyolc aranynál többet is kapsz. Bizzál az Isten jóságában.

Másnap reggel útnak eredtek. Az iskolamester gyengébb volt, mintsem gondolta volna. Alig tudta megülni a lovat. A vitéz tartotta balkezénél, úgy vezette a lovat is, a sebesültet is.

Alig haladtak félóráig, a mester lehullott a nyeregből, eszméletét veszve, úgy feküdt a vitéz karjai között, akár egy — halott.

Ébresztgette, rázta a vitéz, de csak nem akarta felútni a szeméit. Meghalt bizony, szegény mester, úgy, hogy annál jobban már nem lehet. Elvérzett.

A vitéz kardjával és letört faaggal gödröt vájt, szépen belefektette, imádkozott felette búcsúztatót s behantolta. Ő volt a temetési kíséret, a pap, a sirásó egy személyben.

Azután sebes vágatva indult a megkezdett úton tovább.

Varkucs Tamás uram szellős pitvarában egy hét múlva díszes közönség előtt játszott egy komédiás társaság. A híres gonosz főúr nem volt más, mint a vitéz, kivel a hortobágyi pusztán találkoztunk.

Régen látott Varkucs uram ilyen szép színjátékot, pedig nem a ruha tette a komédiásokat, hanem amiket egymásnak odamondogattak.

El kellett egymás végtiben tizenkétszer játszani.

Minden vasárnap délután öt aranyat adott Varkucs Tamás uram a vitéznek.

Utolsó játszásnál 60 szép aranypénzt nyomott a főkomédiás Varkucs uram tenyerébe s megkérte, hogy adja át Szemerényi Károly özvegyének. Ezt az ura küldi a — másvilágból.

— Adta komédiása, nem értelek? — pattant fel a jókedvű kapitány, elbámúlva a hallottakon.

— Már vége a játéknak, jó uram. Ez a pénz, mondom, Szemerényi Kálmánét illeti; az urát halálra csúfították a törökök, én temettem el a Hortobágy ölébe, neki játszottam itt, pedig egy nemes embernek, azt mondják, gyalázat Magyarországon komédiát játszani.

— Itt a pénz, jó uram, adja oda az özvegy asszonynak. Négy nevetlen gyermekét jóra kell tanítani. Isten megáldja. S azzal tovább állott.

Varkucs Tamás uramat ezek a szavak megbabonázták, csak nézett a távozó után s hajtogatva a fejét.

Még azt is elfelejtette megkérdezni, hogy mi-nek hívják.

Azt ugyan nem mondta volna meg úgysem — Lantos Sebestyén.

(Folyt. köv.)

TURISTÁK.

Nosza fiúk! itt a Tatra
Felleg-gyűjtő orma int:
Elő a turista-bottal,
Fel a nehéz útra mind!

Sarkal a vágy olthatatlan,
Biztat az acél-ideg.
Nem ismerni fáradalmat,
Nem hamar pihenni meg.

Járni vészes meredélyen,
Elérni a bértetöt,
Az örökös hó hazáját,
A tündöklő jégmezőt.

És diadal érzetével
Majd büszkén megállni ott,
Hova eddig szerencsésen
Ritka ember juthatott.

Napsugáros tiszta léghen,
Honnan a szem messze lát,
Harsány hangon, lelkesülten
Ott éltetni a hazát.

S ki útközben félre lépett
S a mélységbe hullt alá,
Meggöngyözni, felsohajtvá:
«Szomorú, de szép halál.

Fénylő, magas célra törve,
Küzdelemben esni el,
S lelkünket így kilehelni
Az ég boltjához közel!»

Ó menjetek, boldog ifjak!
Béreről-bérerre hágjatok,
A tiétek a magasság:
Én már alant maradok.

Lévay József.

Ha az ember valami elmúlt dologról gondolkodik, rendesen a földre tekint alá, ha pedig a jövőről, az egekbe néz föl.

Aristoteles.

A vértanúság adója mindig azt gazdagítja akitől behajtatik.

Kemény.

A közlékenység az üres kebelnek hiúsága, terheltek életszüksége.

Kemény.

Merjünk nagyok lenni — s valóban nem oly nehéz — de legyünk egyszersmind bölesek is.

Széchenyi.

A román stílus hazánkban.

A román építészeti stílust hazánkban az ó-keresztény előzte meg. Ez szoros összefüggésben van a román stílussal, mivel ez az ó-keresztényből fejlődött ki.

Az első magyar templom a székesfejérvári bazilika, mely Magyarországnak hosszú ideig egyháza volt. Itt koronázták és temették a királyokat s itt gyűltek össze minden nagyobb ünnepkor. Kézai krónikájából tudjuk, hogy Szent-István ezt a templomot a Keántól elvett kincsek-ből építtette. E templom megismerésére három

ROMÁN TEMPLOM BELSEJE.

forrásunk van. Az első Hartvicusnak «De vita Sancti Stephani» című műve. Ebben leírja a templomot; elmondja róla, hogy csodálatos építmény volt, melynek szentélyét kiváló mozaik-képek díszítették. Padozata a legdrágább márvány volt, az oszlopok pedig az akkori idők leggyönyörűbb alkotásai közé tartoztak. Ennyit tudunk Hartvicus leírásából.

Sokkal fontosabb a második forrás, mely magát az épületet mutatja be a szemlélőnek, ha nem is a maga egészében, de legalább — földalatti romjaiban. E második forrás a Henszlmann Imre által végzett ásatások. A múlt század hatvanas éveiben ugyanis a jeles műtörténet-író és kutató ásatásokat végeztetett Székesfejérvárott s ezek alkalmával rábukkant a templom keleti végén annak szentélyére, apszisára. Nyu-

ROMÁN TEMPLOM FÉLKÖRŰ APSZISSZAL ÉS KÉT TORONNYAL.

gaton volt a bejárat. A bazilika négy saroktornya közül kettőt megtalált. Henszlmann e néhány adatból megrajzolta a bazilika tervrajzát. Alapja hosszúkás négyszög, melyet két sor (számszerint hét) oszlop három részre oszt. A középső a főhajó, a két oldalt levő rész a mellékhajó. A főhajó magasabb volt, mint a két mellékhajó s az előbbinek kiálló részén voltak az ablakok. A templom mennyezete vízszintes.

A harmadik forrás a *Képes Krónika*. Ebben a templom le van rajzolva, amint ég. Éppen négy tornyából csap ki a láng. A templom minden valószínűség szerint Róbert Károly uralkodása alatt égett le 1315 és 1318 között. Későbbi sorsáról azután csak azt tudjuk, hogy Mátyás is restauráltatta.

Valamely épületet háromféle szempontból bírálunk meg; ezek az elrendezés, a szerkezeti részletek és a díszítés szempontjai.

Elrendezés alatt a terület elhatárolását és beosztását értjük, amelyen az épület emelkedik.

A szerkezeti részletek azok, amelyek az épületet alkotják; ilyenek pl.: a falak, a tető, oszlopok, pillérek stb. stb.

A díszítő részletek a szerkezeti részletek beborítói, felcícomázói.

Ha a bazilika stílust e három szempontból vizsgáljuk, úgy azt látjuk: elrendezése hosszúkás négyszög, díszítése kezdetleges, szerkezete pedig a művészet meglehetősen alacsony fokán áll.

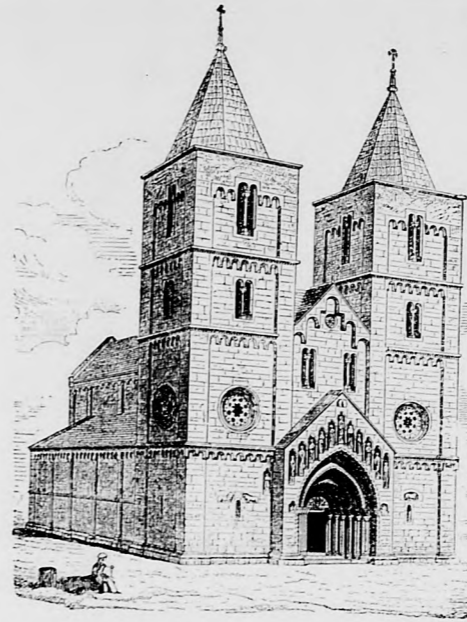
A magyar művészettörténet azonban nemcsak bazilikát, hanem sajátlagosan magyar bazilikát is ismer. A külföldi (olasz) stílustól megkülönbözteti először az, hogy a magyar bazilikának van tornya, míg amazoknak rendszerint nincs s — másodsor — ha van is tornyuk, akkor sincsenek ezek a templommal összefüggésben, míg a magyarországiak igen. A magyarnak négy saroktornya van; ezek bizonyára arra valók voltak, hogy ellenséggel szemben könnyebben megvédhessék magukat. Henszlmann ezt magyar bazilika stílusnak nevezte el.

Ennél sokkal nevezetesebb az ebből fejlődött román stílus, mely nevét a római építészettől kapta s germán és bizanci hatás alatt fejlődött tovább.

A román építészeti stílus hazánkban Szent-István után ver mélyebb gyökeret s uralkodó szerepét egészen a tatárjárásig tartja meg.

Jellemző sajátága a félkör és az egyenes vonal. Az ajtók, ablakok, fülkék, boltozatok mind e két vonal menete szerint vannak megalkotva. A mennyezet itt már nem vízszintes, — mint a bazilika stílusnál — hanem már boltozatos. A kereszthajó által már az alaprajzban is jelképezi a keresztény vallást. A főhajónak az oldalhajón túl való részét szentélynek nevezzük; néha a két mellékhajónak is van szentélye. A templom elhelyezése: kelet-nyugati irányú; az oszlopok egyszerűek; ugyanezt mondhatjuk el a díszítésről is. A tornyok szerves összefüggésben állanak az épülettel.

A legnevezetesebb román templomok közül először a *jákí* ismertetjük. A művészettörténet-írók sokáig vitakoztak azon, hogy az átmeneti vagy román stílushoz tartozik-e e templom. Jó

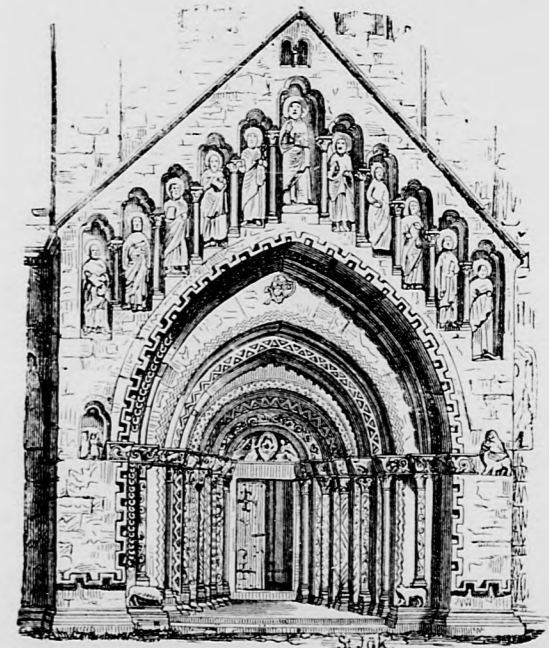

JÁKÍ TEMPLOM.

eleve kijelentjük, hogy az előbbi felfogás teljesen hibás. A templom három hajója — s ez fontos! — román stílus szerint épült, a csücsívek csak a XIII-ik század második felében kerültek a templomra, mikor azt megújították. A templom a legnagyobb valószínűség szerint a XII-ik század végén s a XIII-ik század elején épült; első szerencsétlenségét a mongol-tatár betörés idézte elő; u. i. a kegyelmet nem ismerő ellenség Jákot is elpusztította 1241-ben. A második nagy csapás a török uralom alatt érte.

A templom, a külföldiek ítélete szerint is, «a középkori építés gyöngye». Három hajójának három apszisa van; a nyugati főbejáratnak két ikertornya között emelkedik a díszes főkapu, mely befelé szűkül. Az egyes hajókat hat pillér választja el egymástól; a tornyokat pedig, — melyek eredetileg jóval magasabbak voltak — Karácsonyi apát építtette át 1789-ben. Az első pillér mellett látjuk a szöszéket.

A jákí templom diszkapujának érdekes része az a tizenegy szobor, mely a bejárat fölött van elhelyezve. Mindenik egy-egy fülkében áll, melyeket finom oszlopok határolnak. Krisztus feje eredeti alkotás s az egész szobor meglehetősen ép állapotban maradt ránk. Kívülről Krisztust és csak a *tíz apostolt* látjuk, a tizenegyedik és tizenkettedik a templom falába oldalt van beillesztve. A főkapu különben igen meg van rongálva. Az első pár csücsíves oszlop két orszlánon pihen.

A JÁKÍ TEMPLOM DISZKAPÚJA.

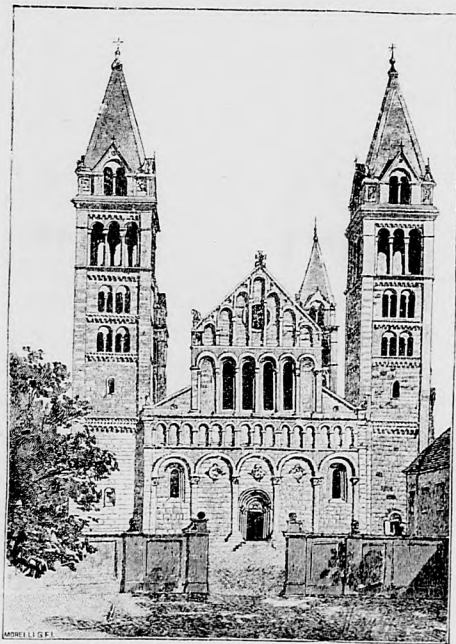
A román stílus másik nevezetessége a *pecsi székesegyház*. Erről szintén irt Henszlmann; ő azt gondolja, hogy Kalánusz pécsei érsek egy lyoni bencés vezetése alatt kezdte el építtetni e templomot, melyet utódja: Bertalan fejezett be. Kalánusz a Szentföldre akart menni és erre a célra pénzt gyűjtött, de mivel ez a zarándoklat elmaradt, úgy a pénzt templom építésére fordítja. Ez a magyarázat azonban nem teljesen megbízható. Valószínűbb Czobor Béla véleménye. Az első templomépítők nálunk a királyok voltak; magas méltóságuk, előnyös anyagi helyzetüknél fogva ők voltak erre legjobban hivatva. A püspököknek nem állott mindig oly hatalmas pénzüsszeg rendelkezésükre, hogy ilyen monumentális épületeket emelhessenek. Minden valószínűség szerint Péter királyunk kezdte építeni a pécsei bazilikát, mert Szent-Péter tiszteletére emelték s Péter királyt is itt temették el. Az pedig hagyományos középkori szokás volt, hogy az alapítót mindig az általa épített templomba temették el.

A templomnak négy tornya van; ezek azonban kiállanak a templom testéből s így ezek védőserepe (ostromoknál) sokkal jobban kifejezésre jut. A három hajónak három apszisa van; kereszthajója nincs. A főhajó kétszer olyan széles, mint a mellékhajó. Az altemplomnak is három hajója van, ugyancsak három apszisszal.

A XIV-ik században már átépítették és csücs-

ives boltozatot kapott, de ez — a gondatlan építkezés következtében — bedőlt. A XVI-ik században ismét kisebb javításokat végeztek a székesegyházon, de ezek nem járultak ahhoz, hogy ennek művészi értékét emeljék.

A pécsi székesegyházat 1064-ben tűz pusztította el s a mai épület törzse a XII-ik században épült. Mint már fentebb láttuk, többszörösen átépítették s a törökök kiűzése után eredeti alakját teljesen megváltoztatták. A legutolsó restauráció az 1882—91-iki évek közé esik. *Dulánszky Nándor* püspök három millió korona költségen tiszta román stílusban újjátalta meg.

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ AZ ÚJJÁÉPÍTÉS UTÁN.

Mellékesen megjegyezzük, — mivel ez inkább a szobrászat körébe vág, — hogy a déli bejáratban egy relief-sort találtak, még pedig Sámson-jeleneteket. Ezek a magyar szobrászat legrégebb emlékei, melyek kezdetlegesen ugyan, de igen sok finom vonással telvők.

A pécsi templomban magyar ruhás alakokat találtak, kiknek kezében lant volt. Ezek a hegedülő Szent-Dávidot akarták ábrázolni, de a XII-ik századbeli kőfaragó minden bizonytalanság kora lantosát, hegedősét mintázta. E néhány emlék tehát fogalmat nyújt a kobzosok külső alakjáról. Végül még megjegyzem, hogy mai alakjában a pécsi székesegyház legszebb építészeti emlékeink közül való.

Ami a bazilikák építésére volt Szent-István, az volt III. Béla a román templomokra. Ural-

kodása alatt igen sok templom készült. Csak a nevezeteseket említjük meg.

Igen szép a mosonmegyei *lebényi* templom (1206), mely úgy a tatárpusztítást, mint a törökvilágot átélte. A templomot francia bencések építették igen egyszerűen, tetszetősen. Nincs meghosszabbodott főszentélye, sem kereszthajója. A XIII-ik századi építészetnek — úgy látszik — ez volt a mintája.

Pozsonymegyében van a *deáki* templom, melynek építése a pécsi és lebényi közé esik. Valószínűleg 1228-ban épült. Ennek sincs kereszthajója, de van igen szépen kifejlődött alsótemploma: kriptája. Itt láthatunk egy XII-ik századból való Mária-képet is (falfestményt).

A román stílus nevezetes emlékei még az *egri*, *kalocsai* székesegyház, a *gyulafehérvári* bazilika, a *zsámbéki*, *kis-bélyi*, *ócsai*, *felső-őrsi* és *budapesti* belvárosi templom.

Az építészet ekkor hazánkban a papság kezében volt. Ennek legfőbb ideálja az Isten jámbor tisztelete. Ahol Istent imádjuk, az a hely legyen is méltó és diszes erre a buzgó vallási gyakorlatra. Ezért építenek az Árpádok alatt olyan sok templomot s ebben látjuk okát annak, hogy a világi építmények annyira kezdetlegesen s oly kevesek.

Változás csak a gót stílus korában áll be. A világi épületek ugyan ekkor sem múlják felül az egyházakéit, de az a kevés számú emlék gyönyörű disze a magyar építészetnek.

Vértes József.

ÁRVAVÁRALJA.

Sok szép vidéket bejártam e szép hazának, melynek minden talpalatnyi földje bírna valami nevezetességgel, ha el nem felejtkeznénk őseinkről s viselt dolgaikról: de nem sok helyen láttam festőibb vidéket, mint itt, ahol Árva vára lebilincseli és elragadja a szemlélőt.

Budapestről Zsolnán át — a fölséges Vág-völgyén — jöve, a kassa—oderbergi vasút Krolován állomásánál tértünk be északra az Árva folyó festői szép hegyekkel és sziklakkal szűk mederbe szorított völgyébe, ahol útunk lassankint emelkedett, a völgy itt-ott kitágult, hogy látni engedje a szebbnél-szebb süveg-hegyeket, melyeket fenyvesek borítanak. Másfélórai út után megérkeztünk Árvaváraljára, Árvamegyének legszebb pontjára.

Árvaváralja tulajdonképpen nem is annyira kis falú, mint inkább a közbirtokosság tulajdonát képező úgynevezett «árvai uradalom» telepe, ahol az uradalmi tisztségen kívül nem lakik más, mint az ehhez tartozó személyzet; még maga a pompás helyen, a várral szemközt levő szép emeletes vendéglő is az uradalom tulajdona. Az épületek a vár lábainál sorakoznak, amely vár egy kerek völgy közepén álló sziklacsúcson épült.

Ki építette ezt a festői várat erre a meredek sziklára? E tekintetben választ nem ad a történelem, de az bizonyos, hogy Árva vára már IV. Béla király ideje előtt épült, azután sok viszontagságon ment keresztül, de azért el nem pusztult. Az utóbbi időben azonban hozzáfogtak a helyreállításához és az egésznek lakhatóvá tételéhez. Jelenleg is foly a munkálat. Igazán bűn lett volna ezt a régi dicsőség örök hirtetőjét elpusztítani engedni!

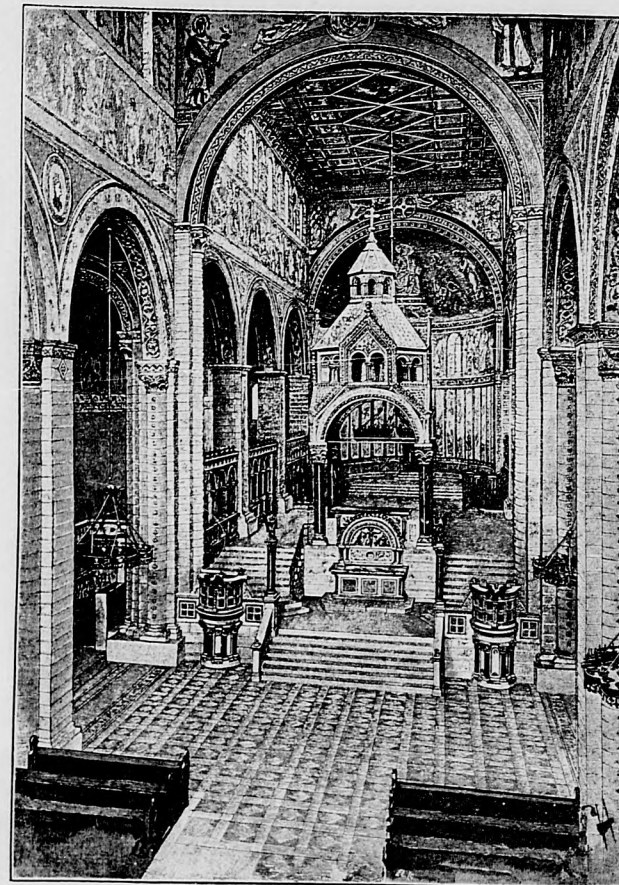
A szikla tövén — melyen a vár épült — egymás fölébe emelkednek a fenyőfák s a meredek sziklaoldalakat sűrű fenyvesek borítják. Elég kényelmes, kocsival is járható út vezet fel a várba (melyet 1852-ben Ő felsége a király is meglátogatott).

Három kapu vezet az alsó várba, melyek felvonó hidakkal voltak ellátva. Az első kapu felett kis négyszögű torony emelkedik, amelyben most a várőr lakik; a második kapu felett egy cimereben 1547 évszám látható; a harmadik kapu felett a Zichy-grófok cimere áll, ahol egy félkörben vezetett sötét boltíves fedett út vezet a várudvar előtti szűk térre, amelynek börtönöket rejtő tornya alatt áthaladva, az alsó udvarra jutunk.

Itt a baloldali épületben van az igen szép állat- és madárgyűjtemény, továbbá az ásvány-, féminta- és fagyűrű-gyűjtemény, természeti ritkaságok gyűjteménye. Itt van a Thurzó György nádor idejében góth modorban épült várkápolna, Thurzó György életnagyságú márványszobrával, családi cimerekkel, nagy oltárral, szószékkel és a szószék mellett az oltár felé jobboldali fülkében egy művészi faragványú oltárral; a karzat elején deszkára festett képek s a karzaton csinos orgona. A kápolna felett van a délnyugatra néző keresztos torony három haranggal, amellyel harangoznak ma is az istentiszteletre, habár a használt templom nem a várban, hanem lent a házak közt van. A toronyon jár az óra. A kápolna alatti sírboltban

nyugszik Thurzó nádor, a fia Imre s neje Czobor Erzsébet és a család több tagja.

Az alsó udvarról néhány lépcsőn — melyeknek két oldalán két oroszlán van — terraszra jutunk, hol a baloldali szobákban lakott Thurzó György — amint az ajtó felett levő felírás mutatja — bútorának egy része ma is látható s ott vannak a családi arcképek, más szobában Thurzó György és neje arcképe a ravatalon látható.

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ BELSEJE.

Néhány lépcsővel feljebb a középső várhoz jutunk, ahol van egy 288 láb mélységű kút a sziklába vágva, emellett egy pince-barlang. Ennek közelében volt Váradi Péter kalocsai érseknek börtöne (nem mint némelyek mondják, a felső várban), akit Mátyás király azért börtönöztetett be, mert a Bajazet szultánnal kötött egyezségből kifelejtette, hogy Moldvát sem szabad a töröknek háborgatni az alatt az öt év alatt, míg a fegyverszünet tart.

A középső várat a felsővel két magas torony köti össze. És a legmagasabb fokon, a fellegvár

sarkán áll a kerek bástya-torony, a legmerészebb épület, a majdnem egyenes sziklatető csúcsán. Ez a vár legrégebbi része, amelyet Thurzó Ferenc 1561-ben javíttatott, amint az azon levő felírás mutatja. No, aki ennek a toronynak az erkélyéről letekint és nem szédül, annak ám csakugyan jó feje van!

Bármely oldalról tekintse az ember Árvárát, el van ragadtatva annak festői szépségétől s elmereng a múltak dicsőségén. Milyen hatalmasnak kellett lenni annak, aki ilyen hatalmas várat épített!

K. Nagy Sándor.

ÜNNEPNAPON.

Zemplényi Tivadar festménye.

Szép verőfényes vasárnapra virradt fel a kis falú. Az első meleg nyári nap az idén. Meg is látszik ez az utca képén. A falú apraja-nagyja mind felvette szép nyári ünneplőjét s úgy megy a templomba, hogy hálát adjon jóságos Istenének a sok földi jóért, mit megengedett neki érne. A falusi templom bizony szűk lett már s nem is férnek be mindannyian egyszerre.

A szép festmény *Zemplényi Tivadar* műve, ki igen ügyesen csoportosította alakjait hatalmas vásznán. A háttérben elterülő erdőrézlet a jó tájképfestőt dicséri, ki a genreban is éppen olyan jeles.

Igen sikerült alak az előtérben álló földmives s a két koldus, melyek a kép művészi értékét csak emelik.

Mátyás király bolondja.

Egy régi krónikában olvastam ezt a históriát Mátyás király bolondjáról.

Ha megtaláljátok e krónikát, rá akadtok a nevére; én már elfelejtettem.

De azt tudom, hogy elnevezték «éjjelinek», mert nappal sohse volt talpon.

Szó ami szó, kissé mulató legény volt ő kelme és amint mondták, a vizet csak úgy hírből ismerte.

De jó ember volt különben és annyi móka volt a fejében, hogy még az idegen urakat is, kik csak taliánul értettek, úgy megnevettette jó magyarosan, — hogy holtig emlegették.

Mátyás király is szerette a tréfát; komoly munka után megpihent sok gondtól, ha hallgatta bolondjai tréfáit. De ezt az egy bolondját sajnálta e mester-ségben tartani, mert hatalmas szál ember volt

és bátor; józanságában komoly és meggondolt. Le akarta szoktatni a sok mulatozásról.

A király egyszer ezt a bolondját berendelte reggelre vadászatra a szép budai vadaskertbe, melyet Nyékinek neveztek.

Nem rég pompás frissen bugyogó forrásra akadtak, éppen amint egy vaddisznóra vadásztak; a mai «Disznófő»-re; ezt «Mátyás csorgója»-nak nevezték el.

Annak a vízával akarta megismertetni a király és tréfás és mégis komoly intést adni az örökké mulatónak!

Álmosan ült a bolond a lován; nem érezte ő az erdő édes illatát.

Nem látta a nyiló virágok körül lebegő pillék kedves játékát, nem hallotta a fülemile szavát, a madarak csicseregését.

Úgy bóbiskolt a paripán; szíjjal kötötték meg, hogy a földre ne essen. Végre pihenőt tartottak.

Óreg anyóka vetődött arra, ki száraz gallyakat szedett a kötőjébe.

Nem ismerte meg a királyt, de illedelmesen köszöntött.

— Nos, nénemasszony? — szólította meg a király, — milyen a sora? Van-e valami panasza?

Az asszony komolyan nézett a kérdőre.

— Ameddig kenyérem és vizem van, én édes uram, addig nincs mit kívánnom.

És azzal tovább ment.

— Furesa guszta! — motyogta a bolond, aki az övéből a harmadik csutora bort szedte ki. — Milyen különös egy asszony! Ilyen furesákat mondani!

És falatozott hozzá a libacombból.

Az apródok nevettek.

— No várj csak! — mondta a király! —

Megtanítlak én ám örülni a víznek és a kenyérnek, majd megbecsülöd még az Isten adományát!

Az apródok tréfásan hoztak az új «Mátyás csorgóból» egy kancsó vizet, leöntötték a bolondot és megkeresztelték.

— Legyen a te neved ezentúl:

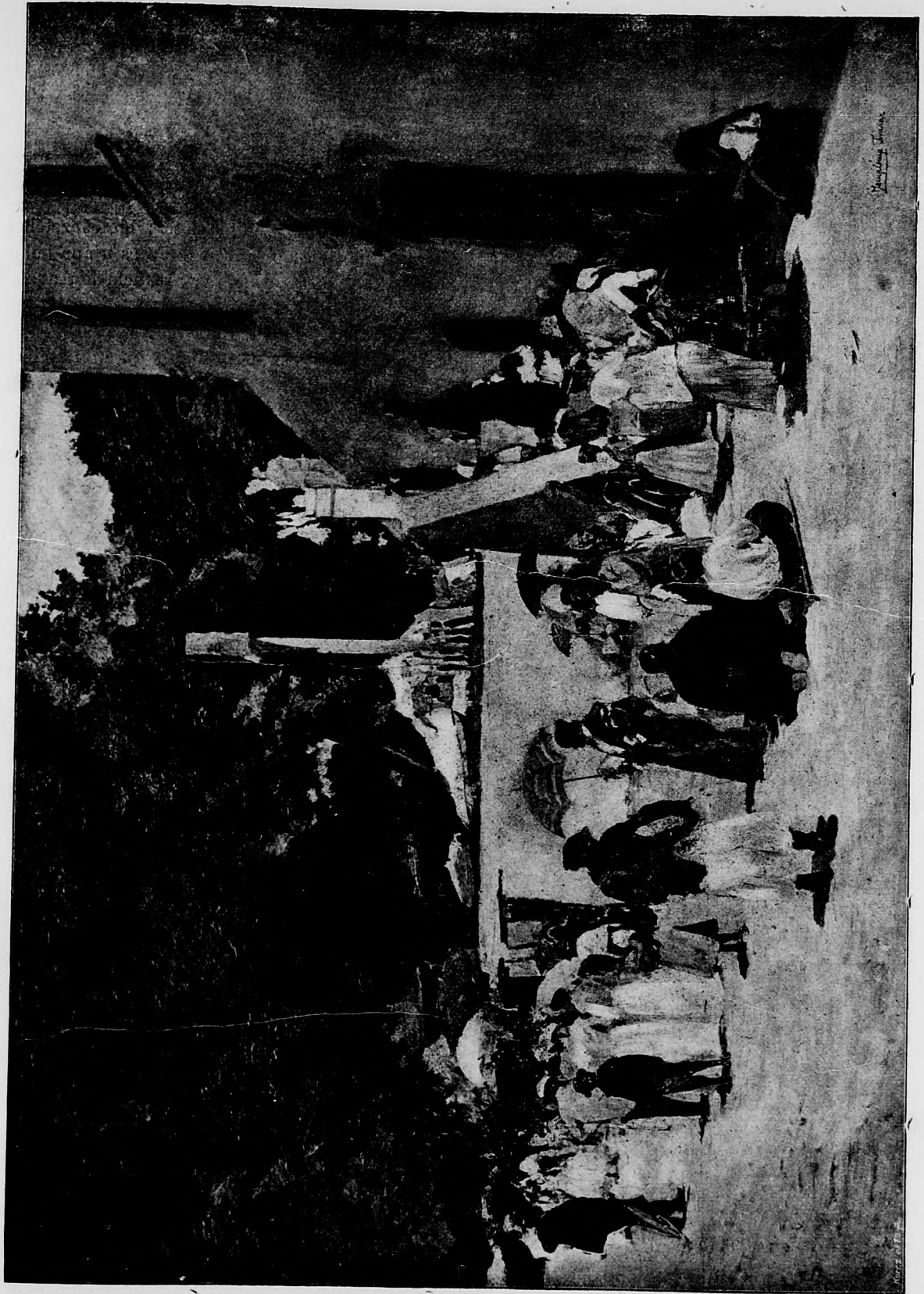
«Vizetigyal»

Nem bánta a bolond akármilyen neve legyen, csak ott legyenek a csutorocskák, az édes csutorácskái drága itallal.

Nem is nyugodott előbb, míg ki nem iszogatta mindegyiket, és az üres csutorákat rendre egy hordó körül állíttatta.

Majd megtöltik újból!

Míg a többiek a kürt hangjai után vadászni indultak, addig ő leheverészett.

ÜNNEPNAPON. — ZEMPLÉNYI TIVADAR.

A gyepek puha volt; nem is olyan rossz fekvőhely, gondolta magában. Elálmosodott.

Az órák múltak és a bolond csak aludt. Csend volt mindenfelé, az esti szürkület borult a tájra.

Hosszú halvány árnyékok vetettek a fákat, az árnyék sűrűsödött és nem bocsátott már egy fény sugarat sem be.

Csak apró Szentjános-bogárkák suhantak itt-ott bokorról-bokorra, gyenge fényt bocsátva virágra, levélre.

Éjfélre ébredt föl a bolond.

Először az esztét kereste, de nem találta, — csak sokára.

Aztán valami világosságot nézett; nem volt ott más, mint a jó Isten szemsugara, apró csillagokban szétszórva az égen.

Éhes volt, szomjas volt. És a fülében mintha egész nap nem hallott volna mást, zúgott Mátyás hatalmas hangja: Majd megbecsülöd még a kenyeret és a vizet!

Hogyan is történt? Elmentek vadászni, az reggel volt. Aztán megpihentek, ő elálmosodott.

Igen, igen úgy volt. Elhagyták!... Csak valami fenevad ne törjön ide. — Az övébe nyúlt. Tőre volt, kardja is és erős karja.

Ő bizony nem fél.

Még soha oly éber nem volt éjszaka, mint itt az erdőben.

A szomjúság kizozta. Fölkelt, de orrával neki szaladt egy fának. Megint leült, körültaogatott a puha pázsiton; megtalálta a csutorákat, de üresen.

Végre halványodtak a csillagok, őz surrant a forráshoz, itt-ott madárka költögette a fiait.

Valahol az ég alján tűz gyúlt ki; most már a fák levelei is látszottak, mintha arra a tűz felé hajoltak volna mind: a nap felé!

És a fák csúcsain mintha minden levélke égne, láng volna.

A bolond dörzsölte a szemét; már rég látott ilyen szépet: a napkeltét.

Aztán odament, ahova az őz.

Az erdei lakókkal mosdott és ivott és új életre üdült fel.

Mintha még ily fölfrissítő kristályos italt soha nem ivott volna.

Az üres hordó mögött amit itt felejtettek a tehervivők, egy cipőt talált.

Mátyás írása rajta: «Becsülöd meg az Isten adományát!

Megbecsülte.

Mielőtt megszelve a cipőt, megcsókolta urának kezeirását.

Egy éj, egy nap nem evett semmit; már nagyon éhes volt és az a kis falat cipő olyan volt neki, mint a pusztán járó zsidóknak az égi manna.

Megint leheverészt a földre és felnézett a lombra és a lombon át leszűrődő sugarakra.

Gondolkodott.

Végig gondolta eddigi életét; emlékezetében elvonult előtte szép gyermekora és utána bohóságokban eltöltött ifjusága; üresnek, hiábavalónak találta életét.

Hogyha más emberré lehetne!

Aztán fölkelt és kifelé indult az erdő szélére.

Messze, messze megpillantotta a budai várat. Ahonnan mint mulatozó legény indult, mint más ember tért vissza. Délre ért haza.

Mikor Mátyás király komoly, gondolkodó arcát látta, azt mondta neki:

— Az éjjeli bolond volt, de úgy látszik elmaradt az erdőben. Te már nem vagy az; ezennel fegyverhordozómmá fogadlak!

És az előbbi mókázó, könnyelmű bolondból Mátyás király hűséges és nagyhirű vitéze lett.

Thüring Gusztávné.

HYPATIA.

Történelmi regény az V. századból.

Irta Kingsley Károly.

16

Az ifjuság számára átdolgozta Zigány Árpád.

— Irgalom! — könyörgött a nyomorult, — csak az életemet hagyd meg!

— Félmezővel odébb egy hős a halált kérte tőlem s te most az életet kéred, — mondta Raphael. — Ha az ő kérését nem teljesíttem, nem teljesíthetem a tiedet sem.

Ő is meg Bran is majdnem egyszerre végeztek; de mire Raphael fölkelt és szénézett, a leány már nem volt sehol: visszaszaladt a romba dőlt majorba.

Raphael utána ment, Bran pedig odaszaladt a kölykeihez, melyeket gazdája óvatosságból letett a földre, mielőtt a haramiát megtámadta.

— Miért jött vissza, szegény leány? — kérdezte Raphael, midőn ráakadt a boldogtalanra. — Ne féljen tőlem, én nem bántom.

— Az atyám!... Ó, mentse meg az atyámat!

Raphael fölragasztotta a leány köteleit, aki, mielőtt a kezei szabadok voltak, azonnal neki esett a törmeléknek és pusztán kézzel ásni kezdett, össze-vissza vérezvén magát. Raphael szótlanul nézte pár percig a kétségbeesett, meddő

erőködést. Most oda jött Bran is és látván, hogy a leány mit mivel, ösztönét követve csatlakozott hozzá és szintén lázasan kapart. De semmire se mentek, mert a követ, falat, pusztán kézzel, pusztán lábbal se a leány, se a kutya nem bírták széthordani.

Ekkor a kutya hátra nézett a gazdájára és fájdalmasan vinnyogni, nyüszíteni kezdett. Raphael boszúsán vállat vont és — szintén az ásáshoz látott.

Egy óra múlva halk nyöszörgést hallottak a törmelék alól. A leány újjongó sikoltozással borult térdre, mialatt Raphael lázasan dolgozott tovább. Még egy negyedóra s az omladék egészen el volt takarítva és Raphael megtalálta a leány atyját, aki még élt a romok alatt.

A hercules-termetű főtiszt — a ruhájáról látszott hogy az, — lassankint egészen magához tért és fölült, a leánya pedig, miután megittatta a vízből, amit Raphael a tiszt sisakjában hozott, odatérdelt melléje és sirva csókolgatta apja arcát és kezeit.

— No, Bran, gyere! — mondta Raphael és indult. — Nekünk már semmi dolgunk itten.

A leány azonban hirtelen fölugrott s elébe állván, könyörögve szólt:

— Ó, ne hagyd el bennünket! Nézd, meghal az apám!

— Hát aztán? — vonogatta Raphael cinkusan a vállát.

— Mondom, hogy meghal az apám!

— Ó, bárcsak már meg is haltam volna! — nyögött a sebesült kétségbeesetten.

— Meg kell őt mentened! Meg kell mentened! — ismételte a leány szenvedélyesen és megragadta Raphael karját.

— Mivel úgy sincs semmi dolgom, — felelte Raphael közömbösen, — hát ezt is megtehetem. Merre induljunk, öreg?

— Ahová akarod, oda vihetsz, — felelte a sebesült. — A csatát elvesztettük, a seregünk elzüllött, mi a te foglyaid vagyunk.

— Még csak az kellene! — tiltakozott Raphael. — Elég bajom van magammal és a kutyámmal, hogy vennék a nyakamra még titeket is? Mondd meg, hová akarsz menni, oda szívesen elvezetlek s azután ti mentek jobbra, én meg balra, mindenik a maga útján.

— Akkor hát vezess bennünket Ostiába.

— Jól van, — mondta Raphael, — de parancsolj meg a leányodnak, hogy ő vigye a kutyám kölykeit, mert azokat el nem hagyom; nekem pedig téged kell cipelnem, ha ugyan... Ah, ott látok egy gazdátlan öszvért. Föl bírsz rá ülni?

— Azt hiszem, föl, — felelte az öreg.

A leány szó nélkül elvette Bran kölykeit és gyöngéden a kendőjébe kötötte őket, az anyjuk nagy öröme; Raphael pedig megfogta az öszvért, üggyel-bajjal fölültette rá a tisztet s egy kevéssé ismert kerülő úton elindult vele Ostia felé. Ő meg a leány gyalog mentek; Raphael az

öszvér mellett, hogy támogassa az öreget, ha le akarna esni.

— Ha napnyugtáig beérünk Ostiába, meg vagyunk mentve, — sóhajtott az öreg reménykedve.

— Beérünk, beérünk, — biztatta őt Raphael — s addig, míg odaérünk, itt vagyunk mi, hogy megvédelmezzünk benneteket, én a mérgezett hegyű törömmel, Bran pedig a fogaival.

— És a bátyám, — zokogott a leány, — a bátyám itt marad! Bizonyosan elfogták s most

— NE HAGYJ EL BENNÜNKET!

ki se válthatjuk addig, míg Afrikába nem érünk.

— Sőt aztán se! — sóhajtott az öreg. — Hiszen tudod, hogy mindenemet elzalogosítottam, csak hogy fölállithassam a legiómat!

— Akkor vége, szegénynek! — jajgatott a leány. — Eladják rabszolgának és mivel nem római polgár, talán még keresztre is feszítik! Isten, Isten, könyörülj rajtunk!

— Ha csakugyan oly nagyon sajnálsz a bátyádat, — szólt most Aben Ezra — és azt hiszed, hogy pénzzel segíthetsz rajta, Ostiában talán adhatok egy pár ezer aureust.

A leány kételkedve nézett végig a rongyos Raphaelen, aki azonban föl se vette ezt, hanem, a kutyájára mutatva, folytatta:

— Voltaképpen Bran fizet meg neked a szí-

vességért, hogy viszed a kölykeit és bizonyára szívesen odaadja a nyakláncát; a többit aztán majd elvégzem én Ostiában a rabbinusokkal.

— Hát zsidó vagy? — kérdezte a tiszt.

— Az vagyok, uram, zsidó, — felelte Raphael. — Te meg, azt hiszem, keresztény vagy. De, ha megengeded, erről talán ne beszéljünk. Jobb lesz, ha sietünk, mert előbb ránk esteledik, mint Ostiába érhetünk.

Már elhagyták a csatateret s köröskörül a Campagna kopár, kiégett síkja terjedezett. Távolságban Róma városa feküdt, az Albán-hegyek kékeltek, míg a híres Via Appia széles útja, siroktól, emlékektől szegélyezve egyenes vonalban vágta át a deszkasíma vidéket.

A VIA APPIA EGY RÉSZLETE.

A három utas és a kutya szótlanul ballagtak a töretlen úton, csaknem toronyiránt Ostia felé. Mindegyiket elfoglalták a gondolatai vagy a bánata s a néma csöndben csak az öszvér lábainak a dobogása, meg a fiatal leány egy-egy elfojtott sóhajtása volt hallható.

A nap lassankint aláhanyatlott és tüzes korongjának közepébe mint fekete ék nyomult be a Cestius piramisának háromszögletű csúcsa. Most már félt volt, hogy nem érnek Ostiába éjszaka előtt. Mind a hárman ki voltak éhezve, fáradva s az öszvér is egyre lassabban cammogott. Imitt-amott egy-egy ordas farkas, mely az Albán-hegyekből jött le a királyi lakomára, szürke árnyékként sompolygott tova a félhomályban és a Bran fenyegető morgására dühös fogcsattogtatással felelt.

Beesteledett és a sötétség fátyola ráborult a néptelen pusztára. Néha-néha tétovázva állt

meg a karaván és habozott. Jobbra is, balra is durva szitkok, káromkodások röpdöstek a levegőben: a halottrabló martalócok egymás közt is összevesztek és csakhamar rémes sikoltozások, vad átkok verték föl az éjszaka rémes csöndjét. Hirtelen, az Ostiába vezető országúton, melytől alig voltak fél mérföldnyire, távoli égzengéshez hasonló robogás volt hallható.

— Ez lovas csapat, — mondta Raphael halkán, amint megdöbbenve megállt. — Úgy látszik, Ostiába tart s ha előbb ér oda, mint mi, akkor alighanem végünk lesz mindnyájunknak.

A menekülők most még jobban siettek, de a szegény leány, aki nem volt hozzászokva ekkora fáradtsághoz, nem sokáig bírta. Egyszerre meg-

botlott és fájdalmas sikoltással elbukott. Raphael odaugrott hozzá és fölemelte, de a leány erőtlenségül roskadt le újra.

— Tudtam, hogy így lesz! — mondta az öreg prefektus komolyan, szomorúan. — Zsidó, vagy akárki vagy, — fordult Raphaelhez, — hallgass meg! Látom, hogy jó szíved van, reád bízom hát a leányomat. Ültesd föl erre az öszvérré és vidd el, ahová akarod, csak mentsd meg őt. Úgy bánjon veled az Istened, mint ahogy te bánssz vele.

Le akart szállni az öszvérről, de oly gyöngye volt, hogy az állat nyakára esett és Raphael meg a leánya még idejében megkapták, különben lebukott volna a földre.

— Nem, apám, nem! — kiáltott föl a leány kétségbeesetten. — Én nem hagylak el, nem, soha!

— Leányom... Parancsolom!

A boldogtalan leány sírva borúlt a földre, mialatt az öreg prefektus lassan, nehezen leszállt az öszvérről.

— Uram, — szólott hozzá Raphael, — én szívesen segítek rajtatok, de kérlek, siessünk, mert... Ah, azt hiszem, már elkéstünk!

Az úton, mely alig volt tőlük ötven lépésnyire, nagy csörömpöléssel közeledett egy lovas csapat. Tisztán lehetett hallani a vérték és fegyverek összeverődő csengését, a lovak horkantásait, a katonák beszélgetését.

A leány azonnal fölugrott, mintha gyöngeségének egyszerre vége lett volna s így szólott Raphaelhez:

— Gyorsan... még egy út van a menekülésre. Vidd apámat ama kis árokba az út mentén és fektesd a földre, akkor nem látnak meg. Én majd a katonák közé rohanok s ha megöltek, ti mentve lesztek.

— Megállj, szerencsétlen! — kiáltott föl Raphael s meg akarta ragadni a leány karját.

De ez már szaladt a katonák elé, az országútra. A prefektus követni akarta, de alig tett néhány tántorgó lépést, ajúltan összeesett. Raphael ölbe kapta, gyorsan az árokba sietett vele és elrejtette. Aztán fölpillantott. A leány ott állt az országúton, két karját kiterjesztve várta a katonákat s a felhők mögül kibukkanó hold éppen rásütött hófehér, szűzies alakjára. A csapat élén lovagló tiszt lova meghorkanva ágaskodott föl előtte.

— Ki vagy? — hangzott a dörgő kiáltás a csendes éjszakában.

— Victoria vagyok, a Majoricus prefektus leánya.

A hang gyöngye, de tiszta és esengő volt, úgy, hogy Raphael minden szótát világosan hallhatott. Aztán hallotta a csapat vad örömrivalgását, majd látta, hogy a csapat élén lovagló fiatal tribun leugrik lováról és fölkapja a leányt a földről.

— Zsiványok! Gyilkosok! Haramiák! — ordított Raphael fogesikorgatva s kirántva törét, vad szilajsággal rohant rá a katonákra.

Őten is rávetették magukat egyszerre és leütötték; ő ismét fölkel és szúrásra emelte a törét, de megint legyűrtek s ezúttal talán meg is ölték volna, de Victoria nagyot sikoltva odaugrott és testével védte Raphaelt.

— Ó, ne bántsátok! Ő mentett meg bennünket! Ah, uram, — fordult Raphaelhez, — megszabadultunk!... Ez itt a bátyám!... Ő, ne bántsátok a kutyát se! Kíméljétek szegényt! Bran, jer ide, Bran!

— Bocssás meg, uram, — szólott a fiatal tribun, megölelve Raphaelt, — nem tudtuk, ki vagy. Hívd csak a kutyádat, kérlek, mert még baj érheti... És hol van az apám?

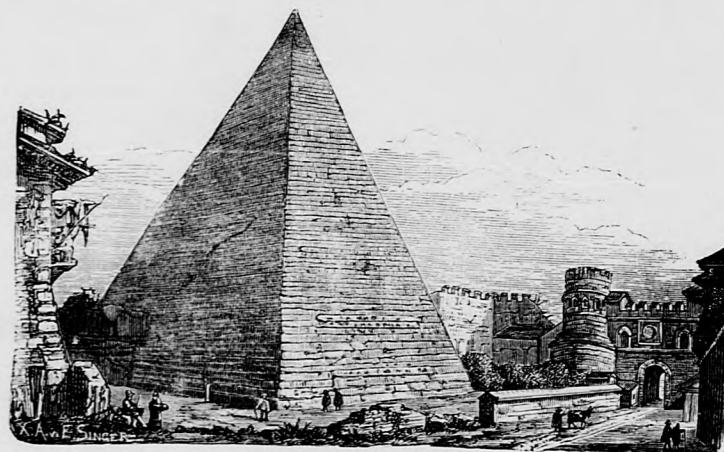
— Húsz lépésnyire amott, az árokban. Hé, Bran! Te mérges dög, békén maradsz-e már?

— Úgy-e mondtam, hogy megsegít bennünket az Isten! — szólott Victoria mosolyogva Raphaelhez, midőn negyedóra múlva egymás mellett lovagoltak Ostia felé.

— Úgy van, mondtad, — felelte Raphael komolyan. — S azt értem is, hogy megmentett titeket, akikért a vérét ontotta, de hogy én velem mi a szándéka, azt már igazán nem is sejtem.

*

Szardiniának déli hegyfoka már csak fekete pontnak látszott ama sok három- és ötevezős hajótól, melyek Heraclianus vert seregével menekültek Ostiából. Az egyikén ott volt Aben Ezra is és merengve nézte az itáliai partok utolsó csücskét, mely lassan, elmosódva tűnt le

CAJUS CESTIUS PYRAMISA.

a szemhatárról. Ott ült a hajó farán, a kormánytartó rabszolga mellett s úgy elmerült gondolataiba, hogy csak akkor rezzent föl, mikor Majoricus, a prefektus megszólította:

— Mit olvastál, uram? — kérdezte a prefektus, arra a pergamen-tekerésre mutatva, mely Raphael mellett hevert a padon.

— Leányodtól kaptam, — felelte Raphael, odaadva az írást; — tarsusi Pál levele, amit a zsidókhöz írt. Görögül nem tud, az bizonyos, de Platont jobban ismeri, mint valamennyi kérkedő filozófus, aki Alexandriában reáesküszik.

— Hogy Platont ismeri-e vagy sem, azt nem tudom, — mondta a prefektus, — mert én csak katona vagyok és nem filozófus, de azt tudom, hogy az Isten ismeri és az ő akaratát tolmácsolja nekünk.

— Hogy kinek az akaratát tolmácsolja, én nem tudom, de nem is törődöm vele, — felelte Raphael. — Mind azt, amit a vallás-alapítók a maguk Istenének és hitének igazságáról elmondtak, Mózesztől kezdve Krisztusig — én mind ismerem. Üres metafizika ez, amely lehet igaz

is, nem is, de engem mégse győz meg, éppen azért, mert nem tudja eloszlatni minden kétséget. A ti példátok, mióta ismerlek benneteket, többet mond nekem, mint tarsusi Pálnak az egész filozófiája. Nálátok és köztetek tapasztalom először, hogy a szeretet és a szelidség nagyobb erő az erőszaknál és a durvaságnál. De a szeretet és a szelidség nem minden, sőt a filozófia se minden, hanem hit kell, olyan erős hit, ahogy tarsusi Pál mondja, amelyen a poklok kapui se diadalmaskodhassanak. Ez a hit pedig hiányzik

ABEN EZRA MERENGVE NÉZTE AZ ITÁLIAI PARTOK UTOLSÓ CSÜCSKÉT.

a lelkemben, mert az utolsó tiz esztendőt örökös kételkedésben és filozofálásban töltöttem el.

— Szent Ágoston, a hippói püspök is ugyanezt cselekedte, — mondta Majoricus komolyan — és most mégis ő az egyház legszilárdabb oszlopa.

— S reméljük, hogy meg is van elégedve önmagával, — szólta Raphael könnyedén. — De hagyjuk ezt, uram. Azt hiszem, sokkal fontosabb, ha arról beszélünk, hogy merre fordítjuk a hajónk orrát. Ha visszamegy Karthagóba...

— Bizonyos, hogy lefejeznek vagy keresztre feszítenek, — fejezte be Majoricus.

— Akkor hát miért még vissza?

— Harminc esztendeig harcoltam Heraclianus

oldalán, — felelte a prefektus — és most, hogy elbukott, nem akarom őt cserben hagyni.

— Victorious! Victoria! — kiáltott Raphael, — jertek és segítsetek!

A prefektus fia és leánya azonnal odajöttek a hívásra és Raphael így folytatta:

— Apátok még mindig el van szánva, hogy Karthagóba megy és kockáztatja a fejét. Kérjétek velem együtt, hogy ne tegye ezt.

— Apám! — könyörgött a fiatal tribun fájdalmasan.

— Apám! — ismétlé Victoria is és a prefektus nyakába borult.

— Hát mindnyájan föllázadtok ellenem?

— Nézd, apám, — esedezett Victoria, — Ágoston püspök, egyetlen jó barátunk és pártfogónk sínes otthon. Te is tudod, hogy Berenicebe készült, Synesiushoz, a pentapoliszi püspökhöz, midőn mi Karthagóból eljöttünk. Menjünk hát oda! Ott nem fenyeget téged a halál!

— Az igaz, hogy Ágoston ott lesz, — felelte a prefektus habozva — s ha ő azt hiszi, hogy kötelességem visszatérni Karthagóba, akkor is visszatérhetek. Aztán meg azt is szeretném, ha Raphael találkoznék Ágostonnal, mert hiszem, hogy az igaz útra téríti, ez pedig az Úrnak tetsző dolog lesz. De hát a katonákkal mi lesz?

(Folytatás következik.)

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Két diák levelezése. Évekkel ezelőtt Edmondo de Amicis, az Isten kegyelméből való olasz költő olyan könyvet írt, amely diadalmasan járta be a világot s bár az ifjúságnak volt szánva, a meglelt emberek sirtak rajta. Mindenki tudja, hogy «A szív» egy iskolás fiú naplója, az esztendő elejétől végéig; s mindenki tudja azt is, hogy ez a könyv olasz nyelven 210, a többi művelt nyelveken pedig 15–20 kiadást ért, tehát egy milliónál több példányban forog közkézben. Ha Gaal Mózes véletlenül nem magyarnak születik: alighanem ugyanez a szerencse éri az ő könyvét is, a «Két diák levelezése»-t, mely most jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában. De ne zúgolódjunk azért, aminek voltaképpen örülnünk kell: hisz ügyis oly kevés az ifjúságnak dolgozó írónk! Adjunk hát inkább, hogy az az egy, akinek szíve és talentuma a Daudet és a De Amicis meg a Mrs. Burnett talentumával és szívével vetekedik, legalább magyar és a miénk!

Mindebben egy csöpp túlzás vagy nagyítás sincsen. A «Két diák levelezése» klasszikus könyv, a szónak abban a nemesebb értelmében, amely csak az olyan munkát hívja így, melynek eszmei tartalma és külső formája egyaránt megüti a kritika legmagasabb mértékét. És a Gaal Mózes könyve ilyen: stílusának egyszerűségében is főszerű és megkapó, mert a naiv, őszinte gondolatok, melyek egymást kergetik benne, levilágítanak két becsületet, de ellentétes kedélyű — mondhatnók: hajlandóságú — ifjú szívébe s ez a két szív a könyv első lapjától az utolsóig fogva tartja, lebilincseli az olvasót.

Imre, a vidéki és Aladár, a fővárosi diák irogatnak egymásnak. Az első szegény, de komoly és törekvő

fiú, a második gazdag, alapjában derék és jó fiú, de a léhaság és a kora-érett cinizmus divatos köpönyege alá igyekezik rejteti jobb érzéseit. Mind a ketten a nyolcadik gimnáziumba járnak: ez az utolsó esztendőjük, melynek határköve — talán a zátony — az érettségi vizsgálat. A szegény fiú nem fél, mert az idegen segítség hiányának a tudata a saját ereje és tehetsége teljes kifejtésére szorította: nemesak tanul, hanem tanít is, hogy könnyítsen özvegy anyja terhein. A gazdag fiú ellenben «drukkol», mert mind-egyik soha se vette komolyan az iskolát s mind-egyik az «instruktor» dolgozott helyette.

Ez a két fiú levelez és leveleik során, mint valami kaleidoszkópban látjuk új és új formákban, más és más oldalról a két jó barát szívét, lelkét. Látjuk, hogyan alakul át lassankint a gazdag ifjú; látjuk, hogyan változik léhából komollyá, hogyan ébred benne az ambíció, hogy a «maga erejéből» vergődjék át az érettségi vizsgálat szirtei között: — s ezt a nagy erkölcsi átalakulást a szegény vidéki diák levelei okozzák... Emberszeretet, tudás, becsületesség, kötelességérzet: ezek azok az eszmék és ideálok, melyekre Imre megtanítja Aladárt; és Gaal Mózesnek legnagyobb érdeme az, hogy nem nyargal ezeken a szavakon, nem moralizál, nem oktat, ami lehetne ugyan épületes, de bizonynyal unalmas is lenne, hanem keresetlen, egyszerű, közönséges nyelven elmondja minden diákkal ami vele történik s ebből az elbeszélésből magától szűrődik le az erkölcsi tartalom. Meglátjuk a könyv minden során, hogy Gaal ismeri és szereti is a diákokat; mi pedig, elolvassván a kötetet, azt tanácsoljuk minden szülőnek: vegye meg fiának ezt a könyvet, hogy ő meg Gaal Mózeset ismerje és szeresse meg. A csinos kötet ára füzve 2 korona és minden könyvkereskedésben kapható.

Z. Á.
Az Olcsó Könyvtár-ból ismét három új füzet jelent meg. Az elsőben (1294/95. sz.) Macaulay tanulmányát olvastuk «Az angol restauráció vígjátékairól». A tanulmány, mely voltaképpen Hunt Leigh egy könyvének a bírálatát, már elmúlt félszázados, de a Macaulay írásával úgy vagyunk mint a borral: minél régebb, annál értékesebb. A füzet, mint a címe is mutatja, Shakespeare utódaival foglalkozik az angol dráma-irodalomban. Ezek az epigonok: — Wycherley, Congreve, Vanbrugh és Farquhar — természetesen nyomába se hághatnak a brit szellemóriásnak, de valamelyes érdemük mégis van és Macaulay ezt az érdemüket méltatja, igazságos, alapos kritikával. A tanulmány nemcsak irodalomtörténeti szempontból fontos, hanem érdekes mint korrajz is, mert Anglia történetének egyik legsötétebb fejezetét ismereti. Az élvezetes, erőteljes fordítás dr. Wirtzfeld Béla munkája. Szintoly sötét és érdekes társadalmi képet rajzol Renan Ernő is a következő füzetben. Spinozának halála kétszázados fordulója alkalmából (1877 febr. 21.) szobrot állítottak Hágában s a jeles francia tudós ezen az ünnepen mondta el ezt az emlékbeszédet. A félreismert, sokat üldözött és sokat szenvedett zsidó filozófus emlékéit és nagyságát sokkal jobban hirdetik ezek az eleven sorok, mint az a holt kő, mellyel az utódok megtisztelték. A füzet (1296/97. sz.) Rácz Lajos fordította és kísérte igen bő, tartalmas jegyzetekkel. — A harmadik füzetben Ambrozovics Dezső, a modern orosz irodalom egyik legbuzgóbb és leghivatottabb ismertetője, Gorkij Maximnak «Konovalov» című elbeszélését fordította le igen szépen és jellemzetesen (1298/99. sz.). Az apró emberek pusztulásának, elzűllésének szomorú krónikása ezúttal egy péklegény tragédiáját mondja

el, aki, midőn csavargásért letartóztatják és hazájába akarták toloncolni, a börtönben fölakasztotta magát. A társadalomnak az a rétege, melyet Gorkij ebben az elbeszélésében bemutat, valósággal a páriák kasztja s amíg a füzetet olvassuk, egyre tart lelkünkön a lidérc-nyomás, úgy, hogy sokszor önkénytelenül is megállunk és szorongva kérdezzük: miért kell ennek így lennie? ... «Mért, hogy nyomorra milliók születnek? — ahogy a költő mondja. Az «Olcsó Könyvtár»-t Gyulai Pál szerkeszti és a Franklin-Társulat adja ki, de kapható minden könyvkereskedésben; egy-egy szám ára 20 fillér.

A Nagy Képes Világtörténet 187-ik és 188-ik füzete most jelent meg. Marczali Henrik, egyetemi tanár, aki a nagyszabású vállalatot szerkeszti, ebben a két legutóbb megjelent füzetben folytatja a francia forradalom érdekes leírását. Az egyikben Mária Antoinette gyászos sorsáról, a másikban Napoleonnak császárként koronázásáról van szó.

A nagy munka 12 kötetben jelenik meg. Egy-egy kötet ára 16 korona. Díszesen van mindenik illusztrálva s félbörkötésbe kötve. Kaphatók a kiadónál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedésben.

VEGYESEK.

A legnagyobb vízesés. A nyáron megépül a hatalmas vasúti vonal, amely Fokvárost összeköti Kairóval. Akik végig utaznak ezen a vonalon, azok látni fogják a világ legnagyobb vízesését, mert a vasút elhalad a Viktória-zuhatag mellett, ahol a Zambezi folyam víze kilencszáz méternyi szélességben négyszáz lábnyi mélységbe esik alá. Ez a zuhatag ötször akkora, mint a Niagara. Azt a hajtó-energiát, amelyet a lezuhanó víztömeg produkál, harmincöt millió lóerőre becsülik. A párafelhő, amely a lezuhanás nyomán porrá tört vízből támad, mint egy kódoszlop emelkedik a magasságba és ez az oszlop oly magas, hogy már tíz angol mérföldnyiről látható. Ebben a távolságban már hallani lehet a zuhatag örök mennydörgésének tompa robaját is. A vízesés körül öt kilométernyi távolságig folyton szítal a finomszemű, sűrű eső, a növényzet folyvást zöld és a zuhatag vízének harmatja sohase szárad föl róla.

Hadi sárkány. Ez az új eszköze a jövő háborúinak, mellyel a levegőbe emelkedve, a magasból ki lehet kutatni az ellenség hadi állását, két bambusz-nádra feszített, rézsut álló, sűrű szövésű vászonból áll. Ezek egy könnyű keretet hordanak, amelyen egy főlzálló ember megállhat. A hadi sárkányt szél ellenében lóval vagy automobillal ragadják tova, mire az felszökik a levegőbe épp úgy, mint a gyermekek játék-sárkánya. A légi jármű utasa egy szálló ernyőt és egy szócsovet visz föl magával, az utóbbiból lekiabálja jelentését arról, amit a hadoszlopok mozgásából lát, az ernyővel pedig, jelentése végeztével a földre száll alá. Azelőtt a levegőbeli kémlelések céljára egyedül a ballon-kaptivokat alkalmazták, de ezeknek költséges beszerzése és mozgáshozzásának nehézsége miatt az arra bírta a katonai szakembereket, hogy az aerosztatikai repülési elv mellőzésével a mechanikai repülés egyik módjával, a sárkányrepüléssel próbálják a kérdést megoldani. Eddig azonban több akadály van annak, hogy a sárkány diadalmasan vehesse föl a harcot a léggömbbel. Hogy többet ne említsünk, a sárkány a katonai primitív formájában még korántsem oly biztos repülési eszköz, hogy szívdobogás

nélkül bízhatná rá magát a föld fia, aki megszokta lába alatt a földet. — Legtöbb eredménnyel eddig Baden-Povel, a skót gárda kapitánya alkalmazta a búr háborúban. Az ő szerkezeténél ötszáz négyszög láb emelő vitorlafelület egy normális súlyú embert 3—400 angol lábnyi magasba emelt föl. — Semmi sem új azonban a nap alatt: a kémlésre alkalmazott sárkány sem mai gyerek, mert már a múlt században próbálkozott vele Wire, amerikai hadnagy. Napjainkban az orosz, német és a francia hadsereg kísérletez vele.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Ki volt az a pasa Egyiptomban, ki a XIX. század vége felé fellázadt a szultán ellen? Ekkor bejöttek az angolok s Alexandria összelövéldözése után a felkelőket szétverték s azok vezéreit Ceylonba száműzték. Hol történt az ütközet? (Imre Béla.)

Számtani kérdés:

Ha valamely szám négyzetét és négyszeresét 153-ból levonjuk, a maradék 27-tel nagyobb lesz, mint maga a szám. Melyik ez a szám?

Természetrizai kérdés:

Mi a neve annak a halnak, melynek színe hátán sötétszürke, hasán világosabb? Szögletes feje igen megnyúlt és hegyes arcokban végződik; alatta négy bajuszszál lóg le, melyek tapintásra szolgálhatnak; hazája a Fekete tenger és a Kaspi-tó, honnét ivás idején úszik a folyókba; hozzánk a Dunán úszik fel. (Csizsar József.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 július 26.

14. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Csandagruppa. — Számtani kérdés: 37 és 38. — Természetrizai kérdés: Kapor (anethum). — Képrejtvény: Egy gondolat bánt engemet.

Helyesen fejtették meg: Radnai Testvérek, Variók László, Friedrich László, Moldován Ferenc, ifj. Apor István, Friedmann Ernő, Jurenák Géza, Makk István, Mauthner Imre, Lövinger Ignác, Kis Elemér, H. Nagy Jenő, Kiss Aladár, Imrédy Béla, Haim Dávid, Deutsch Emil, Baumgarten Mihály, Popper József, ifj. Fleischl Sándor, Weil Károly, Kovács Lajos, Rogulics János, Nord Frigyes, Barthodeiszky Antal, Zettl Agoston, Lustig Testvérek, Bognár János, Kovács Gyula, Pál Antal, Oesterreicher Sándor, Dobránszky Ede, Szemző István, Licht Zoltán, Altstock Hugó, Bogyay Gyula.

A kitzított könyvjutalmat (Beöthy Zsolt: A névtelenek Weil Károly főgimn. V. o. t., békési előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

B. I. (Zombor). Az érzés, mely a verset sugalta, nemes, de a forma, melybe ezt az érzést öltöztette, nem költői. A sorok nehézkesek, dögösek, nincs az érzelmeknek semmi szárnyalása, heve. Ezért nem üti meg a mi mértékünket. — **G. L.** (Zalaegerszeg). Azon az áron kaphatja. — **Sz. Gy.** (Szeged). 1. A «Pompéji pusztulása» még nem jelent meg könyvalakban, de az ősz folyamán meg fog jelenni. 2. A «Franklin-Társulat karácsonyi könyvjegyzéke». Megkaphatja ingyen lapunk kiadóhivatalától (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.). — **Makk I.** (Budapest). 1. A cím kiigazításáról a kiadóhivatal majd gondoskodni fog. 2. Minden fejtörőnek a megfejtése nem feltétlenül szükséges. — **H. A.** (Kolozsvár). Azt a számot nem küldhetjük el, mert már nem kapható. — **R. I.** (Rozsnyó). 1. Lesz, még pedig nagyon érdekes. 2. Nem lehet, csak élőbeszédben, született franciától hosszas gyakorlat útján sajátíthatja el, ha kiváló nyelvéreke van. 3. Augusztus végéig tart. — **Z. I.** (Szolnok). Ha nagyon jól sikerültek, talán megcsináljuk a kliséit. Előre figyelmeztetjük, hogy a sötét fényképek nem szoktak a reprodukcióban sikerülni.

«Franklin-Társulat» könyvkiadóhivatalában Budapest IV., Egyetem-utca 4. sz. a. megjelent és kapható:

IFJÚSÁGI OLVASMÁNYOK.

Almásy János. *Magyar Közmondások.* Kötve 2 K 80 f.

Baksay Sándor. *Díma.* Történelmi korpék. Kinnach László eredeti rajzaival. Vásznonkötésben 6 K.

Cox György. *Görög regék.* Angolból ford. Komáromy Lajos tanár. 90 nagyrészt eredeti képpel. Díszes vászonkötésben 7 K.

Cottin Mme. *A szibériai számüzötték.* Franciából fordította György Aladárné 1 K 60 f.

Csiky Gergely. *Görög-római mythologia.* Képekkel Kötve 5 K 50 f.

Czimer Károly. *A művelődés és művészet története.* A művelt közönség és ifjúság számára. Gazdagon illusztrálva kötve 4 K.

Defoe Dániel. *Robinson Crusoe élete és viszonyai.* Hatodik kiadás. Paget Walter 120 rajzával. Vásznonba kötve 4 K 80 f. Díszkiadás falemezis kötésben 8 K.

Eckstein Ernő. *A Claudiusok.* Átdolgozta Gaal Mózes. Goró Lajos rajzaival. Két kötet 3 K 50 f.

Emlékkönyv. Magyar költők szemenszedett mondatai. Kötve 2 K.

Életiskola. Gyöngymondatok, aranyigazságok, remekírók munkáiból. 2 kötet Kötve 4 K.

Gaal Mózes. *Csontos Szigfrid és Berni Detre.* Két elbeszélés. Negyvenkilenc képpel. Vásznonkötésben 2 K.

Hón- és magyar mondák. Gyulay László rajzaival. Díszkötésben 2 K 50 f.

Gyöngyösy László. *Arany János élete és munkái.* Az ifjúság számára. Számos illusztrációval. Kötve 6 K.

Jakab Odön. *A két imposztor.* Elbeszélés az ifjúság számára. Neogrády Antal rajzaival. Kötve 4 K.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

AZ UTOLSÓ LANTOS.

Regényes korrajz. Irta Gaal Mózes. 16

XIX.

Öt hónapos séta.

Öt hónap alatt manapság körülutazhatni az egész világot, feltéve, hogy tengeri vihar, vasúti szerencsétlenség vagy más baj nem éri az embert.

Sebők deák Nagyváradtól Kolozsvárig éppen öt hónapig sétált.

Pedig vele semmi számbavehetőbb szerencsétlenség nem történt, ha csak nem az — agyonmarasztás.

Régi jó szokás ez a magyar földön itt-ott ma is, kötelesség volt akkortájtban.

Debrecenben Török János ragasztotta meg egykori tanítóját.

Deli vitézzé nőtte ki magát az egykori 12 esztendősi fiú. Jó kardforgató, becsületére sokat adó emberre lett. Sebőknek még a kivánságát is kitalálta, úgy kedvében járt. Csapott dinomdánomot, elvitte vadászatra s elmesélgetett vele a szigeti várról, a mohos könyöklőről, a kavicsos váruddvarról, a sereg galambról, mit öccsével naponkint megetetett; beteg édes anyjáról, fogoly édes apjáról.

Szép idő a gyermekkor. Ha az ember egyebet sem ismert meg a folytonos nyomorúságnál, inségnél, megaláztatásnál, mégis szereti szépek, jónak, boldognak mondani. A keserűség, a bánat szétfolyó felhők az emlékezet egén; egyik-másik még nagysokára is megremegtet, szemünkbe lopja régen eltagadott vagy éjjelre tartogatott könnyűinket. Az öröm ragyogó sugár, mely a könnyeken milliószor áttörve megsoka-

sodik s visszavetődik a legkésőbbi aggkor napjaira.

Nem egyszer kellett a szemököt is megtörölni. Az ilyen könnynek nincs fájdalma, nincs tövise.

Sebők látni vélte a kondorhajú cigányt, mikor besompolygott a házba s nézte öt furesán, korolyan, szomorúan s mondta:

— Literatus uram, búcsúzni jöttem... Ráéhezett a szemem a hétértoronyra. Meglátom, ha addig mozgatom is a lábamat.

Később aztán látta a fehér turbános Hasszánt, a hű, az igazlelkű csauszt. Az ő szájából hallotta:

— Menjen csak haza, literatus uram, Horpacz itt marad, ő gondoskodik arról, hogy Török Bálint megérje a szabadulása percét. Ha eljön annak az ideje, majd megizenem én valami szökevényvel.

Erre az izenetre várt Sebők tiz esztendő óta.

Tiz esztendő sok idő. A gyermek feleseperedik, az erős ember elerőtlenedik. Tiz esztendő a hétértorony aljában, felér harminccal a hétértorony falain kívül. Néha azt gondolta, hogy jó ura régen elhagyta már azt a szomorú lakást s visszatért élete párjához. Régen várja szegény, hiszen olyan kimondhatatlanul szerette!

Máskor pedig erősen hitte, majdnem bizonyos volt felőle, hogy urát még egyszer, utoljára látni fogja. E hit jól esett szívének...

Harmadik héten megszökött Török Jánostól. Nem vitte el kincseit, legszebb háttas paripáját, legdrágább sujtásos dolmányát, hanem a szíve — jobb felét.

De annak úgy kelle történnie.

A szeretet édes marasztaló, de a kötelesség még csábítóbb hívogató.

Lippa körül vándor cigányokra akadt.